Siiraa-Lakk.7

Description

Duâ€™a Haadha Nabiyyii (SAW), fi Nabiyyiin Akaakayyuu isaa jalatti guddachuu ergasii abbeeraa isaa jalatti
Akkuma yeroo darbe jenne abbaan Nabiyyii (SAW), Abdullah ibn Abdul Muxxalib osoo nabiyyiin garaa keessa jiran addunyaa tana irraa godaane (amri taâ€™e). Daldalaaf gara Sooriyaa deemee osoo deebiâ€™aa jiruu karaa irratti dhibame. Magaalaa Madiinaa iddoo eessummaan isaa jiran yommuu gahu ni duâ€™e.

Nabiyyiin (SAW) yommuu umriin isaa waggaa jaha gahu haati isaa fira ziyaaruf (daawâ€™achuuf) gara Madiina deemteen. Osoo gara manaa deebiâ€™aa jirtuu, Makkaa fi Madiina jidduutti bakka â€œAl-Abwaaâ€™uâ€• jedhamtutti duuti ishitti dhufte. Haadha mararfattuu dhabuun nabiyyii irratti gaddi kophummaa ni tuulame. Haati erga duute booda akaakayyuun isaa Abdul muxxalib itti gaafatamummaa guddisuu ni fudhate. Abdul-Muxxalib baayâ€™ee isaaf kan mararfatuu fi jaallatu ture. Gaaddisa Kaâ€™aba jalatti firaasha isaatirra teechisaa ture.

Yommuu Nabiyyiin (SAW) umriin isaa waggaa saddeet gahuu akaakkayun isaas ni duâ€™e. Hadhaa yatimummaa kan duraa caalaa cimaa taâ€™e siâ€™a lammataaf ni dhandhame. Abdul Muxxalib yommuu duâ€™uu, abbeera Nabiyyi kan taâ€™e Abu Xaalibitti, akka Nabiyyi guddisuu fi kunuunsu dhaamsa itti dabarse.

Abu Xaalib ilma Abdul Muxxalibi. Kana jechuun obboleessa abbaa Nabiyyiti. Abu Xaalibi fi Abdullah garaa tokko. Abdul-Muxxalib erga duâ€™e booda Nabiyyiin (SAW) mana Abu Xaalibitti guddifamuu fi kunuunfamu jalqabe. Abu Xaalibis isaaf kan mararfatuu fi jaallatu ture.

Barnoota Asirraa fudhatamu

Namoota balaa guddaaf saaxilaman keessaa tokko ijjoollee yatiima taâ€™aniidha. Nabiyyiin (SAW) yatimootaaf fakkeenya gaarii fi guddaa taâ€™u. Abbaan isaa osoo inni garaa keessa jiruu irraa duâ€™e. Haatis waggaa 6 booda duute. Jaalala haadha fi abbaa osoo hin dhandhamn ykn dheebu hin bahin, haadha

fi abbaa dhabe. Kana keessa iccitii baayâ€™etu jira.

1-Eeggumsa Rabbiin isaaf godheâ€“ Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aalaa) nabiyyi xumuraa addunyaaf ifa taâ€™u qopheessuf daaâ€™imummaa irraa eegalee eeggumsa guutuu godheef. Qalbii akaakayyuu fi abbeeraa isaa keessatti jaalalaa fi mararfannaa darbe. Hanga ilmaan ofii caalaa isa jaallatan gahanitti garmalee kunuunsan. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ni jedha:

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ ﴿٦﴾

â€œ**Sila yatiima taâ€™uu si argee [si] hin hirkifnee?**â€• Suuratu Ad-Duha 96:6

Kana jechuun Gooftaan kee yatiima abbaa fi haadha hin qabne taatee si arge. Ergasii eeggumsaa fi kunuunsa Isaatiin si marse. Nama tokko ofitti hirkisee yommuu jettu, ofitti qabee, eeggumsaa fi kunuunsa kiyya jala godhee jechuu keeti. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Abdul Muxxalib Nabiyyii akka guddisuu fi kunuunsu taasise. Qalbii isaa irratti jaalala nabiyyiif qabu darbe. Erga Abdul Muxxalib duâ€™ee booda Abu Xaalib akka isa guddisuu fi eegu taasise. Abu Xaalibis ijoollee ofii caalaa nabiyyii jaallataa ture. Kuni hundi eeggumsaa fi kunuunsa Rabbiin isaaf godheedha.

Barnoonni guddaan namni asirraa fudhatu, namni hanga fedhe abbaa fi haadha haa dhabu, eeggumsi fi kunuunsi Rabbii isa waliin yoo jiraate, nama abbaa fi haadha qabu caala. Seenaa keessatti namoonni gurguddoon yatiima turan. Nabiyyiin (SAW) fakkeenya guddaa yommuu taâ€™u, itti aanse kan akka Imaamu Ahmad bin Hanbal, Imaamu Bukhaari fi kan biroo yatimoota turan. Eeggumsi Rabbii yoo jiraate, yatimummaan salphinna osoo hin taâ€™in kabaja taâ€™a.

Ammas barnoonni biraa asirraa fudhatamu, dubartiin ijoollee qabdu yommuu abbaan manaa ishii irraa duâ€™uu abdii kutuu hin qabdu. Dubartoonni gariin yommuu abbaan manaa irraa duâ€™u, â€œEenyutti na gattee deemtaa? Si booda ijoollen tee yatiima salphatan taati.â€• jechuun iyyu, abdi kutu. Kuni dhugumatti, iimaanni hanquu taâ€™uu agarsiisa. Rabbitti yoo amante, ishii fi ijoollee ishiitiif Rabbiin gahaadha. Yoo muâ€™mina (dhugaan tan amantu) taate, Rabbiin eeggumsaa fi kunuunsa guddaa ishi fi ijoollee ishiitiif godha.

Suuratu Al-Kahf keessatti dhugaa kana ni arganna. Suurah tana keessatti waaâ€™ee adeemsaa fi waliin haasawa Nabii Muusaa fi Khidr osoo dubbatu ijoollee abbaan irraa duâ€™e ni hima. Khidr gabricha gaarii Rabbiin beekumsa addaa isaaf kenneedha. Nabii Muusaa fi inni osoo waliin deemanu dhaaba manaa diigamu hedutti dhufan. Khidr mana kana sirnaan deebisee ijaare. Namoonni ganda kana keessa jiran Nabii Muusaa fi Khidr yommuu nyaataf isaan gaafatan keessumeessu ni didan. Nabii Muusaan kana yommuu argu, Khidrin akkana jedhe, â€œOsoo feete, mindaa mana ittiin ijaarte irraa fudhattaa turte?â€•

Khidris dhumarratti dhaaba manaa diigamu hedu kana mindaa tokko malee maaliif deebisee akka ijaare Nabii Muusaatti akkana jechuun hime: **â€œDhaabni manichaa kan ijoollee yatimootaa lama magaalatti keessa jiraatani ture. [Dhaaba manaa kana] jala qabeenya awwaalame kan isaaniitu jira. Abbaan isaanii nama gaarii ture. Gooftaan keetis ijoolleen yatiimaa lamaan kunniin umrii ciminnaa gahanii rahmata Gooftaa keeti irraa qabeenya awwaalame akka baafatan fedhe.â€•** (Ilaali suuratu Al-Kahf 18:82)

Aayah (keeyyata) tana keessatti waa lama hubanna: 1ffaa- abbaan ijoollee tanaa nama gaarii (saaliha) taâ€™uu. 2ffaa- yommuu inni duâ€™u sababa inni nama gaarii taâ€™eef, Rabbiin ijoollee isaatiif eeggumsaa fi kunuunsa godhe. Hanga umrii gaheessummaa fi ciminnaa gahanii qabeenya mana jalatti akka awwaalamu taasise. Ergasii umrii gaheessummaa yommuu gahan baasanii itti fayyadamu. Haaluma kanaan, abbaa fi haati gaarii taâ€™anii isaan keessaa tokko ykn lamaanu yoo duâ€™an, ijoolleen kunuunsaa fi eeggumsa Rabbii hin dhaban. Kanaafu, dubartoonni teenya dhiira saaliha (gaarii) taâ€™etti heerumuuf haa carraaqan. Ammas, dhiironni keenya nama gaarii taâ€™uuf haa carraaqan. Dubartoonnis daran gaarii taâ€™uuf haa tattaafatan. Rabbal aalamiina irraa isaanii fi ijoolleen isaanii eegumsaa fi kunuunsa argatuuti.

2-Qabeenyaa fi qananiin gowwoomu dhabuu- yeroo baayâ€™ee namoonni abbaa fi haadha qaban yoo qabeenya qabaatan, qabeenyi kuni isaan gowwoomsa. Of tuuluu fi amalli badaan baayâ€™een isaanirraa mulâ€™ata. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Nabiyyi (SAW) kaayyoo guddaaf waan qopheessaa jiruuf qabeenyaa fi qananiin akka hin gowwoomne yatiima taâ€™ee akka guddatu fedhe. Kanarraa kan kaâ€™e, Nabiyyiin addunyaa tana garmalee ol hin guddisan. Kana irraa Aakhirah qananiin guuttamteef hawwuu. Addunyaan badduudha, Aakhiraan turtuudha. Kanaafi, Rabbiin akkana jedheen:

وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ ﴿٤﴾

â€œDhugumatti, Aakhiratu addunyaa irra siif caala.â€• Suuratu Ad-Duha 93:4

Wanti namni asirraa baratu, hanga fedhe yatima taâ€™uun qabeenyaa fi qananii abbaa haadha haa dhabu, yoo mucaan kuni Rabbiif ajajamuuf carraaqe, Rabbiin subhaanahu rahmata Isaatin isa qananiisa. Kanaafi, Rabbiin suuratu Ad-Duha kana keessatti akkana jedheen:

﴿وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ ﴿٧﴾ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَىٰ ﴿٨﴾﴾

â€œDaalla taate si argee si qajeelche. Hiyyeessas taâ€™uu si argee si duroomse.â€• Suuratu Ad-Duha 93:7-8

Akka lugaatti jechi â€œdaallaâ€• hiika kana qaba: â€œBaduu, hafuu fi dhokachuudha.â€• Jechi kuni mataa ofiitin dhaabbachuun itti fayyadaman. Yommuu karaa barbaaddee karaaleen hundi wal fakkaatanii fi dhamaate dalaltu xariiqa jetta. Sababni isaas, takkaa karaa kana hin beektu turte, takkaa immoo ni dagatte. Akkasumas, wal-qabsiistu â€œAnâ€• walitti maxxanuun itti fayyadaman. Ni jetta, dalaltu ani xariiqi (karaa irraa bade).

Aayah tana keessatti hiikni sirriin haala nabiyyiitiin wal simatu, karaa qajeela sirrittii fi balâ€™innan beeku dhabuudha. Kana jechuun waaâ€™ee iimaana fi kitaaba wallaaludha.[1] Rabbiin subhaanahu kitaaba isatti buusun waaâ€™ee iimaana fi kitaaba akka beeku taasise. Haala kanaan karaa qajeelatti qajeelche. Namni yeroo ijoollumaa waaâ€™ee iimaanaa fi kitaaba takkaan baratee hin fixu. Suutuma suuta barachuun sadarka guutuu irra gaha.

Ammas, nabiyyin yeroo ijoollummaatti abbaa fi haadha waan hin qabneef hiyyeessa turan. Rabbiin subhaanahu isa duroomse. Yommuu umriin isaa waggaa 25 gahuu dubartii dureetti Khadijaa jedhamtu fuudhun nabiyyin (SAW) ni duroome.

Kanaafu Rabbiin keessaa alaan isa duroomse. Keessa isaa iimaanaa fi beekumsaan yommuu duroomsu, ala immoo qabeenyaan duroomse. Kuni kunuunsaa fi eeggumsa guddaa Rabbiin isaaf godheedha. Haaluma kanaan, namni ijoollummaa isaatti yatima yoo taâ€™ee fi karaa Rabbii yoo qabatee, Rabbiin iimaanaan, beekumsaa fi qabeenyan isa duroomsa.

3-Gara-laafinnaa fi of gadi qabuu-namni koolu haadha abbaa isaa jalatti guddatee yoo qananii adda addaatin qananiâ€™ee, qalbii isaa keessatti garaa jabaachu fi of tuulun itti dhagahama. Rakkoon namatti baayâ€™achuun immoo qalbiin akka laaftu fi amala badaa of tuulu akka gatan taasisa. Nabiyyiin (SAW) wal duraa duuban hadhaa yatimummaa ni dhandhaman. Rakkoon akkanitti isaanitti baayâ€™achuun rakkoo namoota biroo salphatti akka hubatanii fi garaa laafan isaan taasisee jira. Namoota keessaa hunda caalaa kan garaa laafu fi mararfatu nabiyyiidha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

﴿لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ
عَلَيْكُم بِٱلْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾

â€œ**Dhugumatti,Ergamaan isin irraa taâ€™e, rakkinni keessan isa irratti kan jabaatu, kan isiniif bololu, muâ€™mintootaaf mararfataa, rahmata godhaa taâ€™e isinitti dhufee jira**.â€• (Suuratu At-Tawbaa 9:128)
â€œrakkinni keessan isa irratti kan jabaatuâ€• Yommuu rakkattan kan dhiphatu fi cinqamu. â€œ**Kan isiniif bololu**â€• jechuun keeyri (wanta gaarii) isiniif kan jaallatu, isin akka gahuuf kan carraaqu, iimaanatti akka qajeeltaniif garmalee kan fedhuu fi sharrii kan isiniif jibbuudha. Akka irraa fagaattanis ni carraaqa. Muâ€™mintootaaf (warroota amananiif) mararfataa (garaa laafaa) fi rahmata godhaa kan taâ€™eedha. Kuni hundi amala gaggaarii Nabiyyiiti.

Wanti namni asirraa baratu, rakkoon namatti baayâ€™achuun garaa akka laafanii fi of gadi qaban taasisa. Yeroo hundaa qananii keessa jiraachun immoo qalbiin akka gogduu fi of-tuulan taasisa. Qalbiin yoo gogde immoo namaaf garaa laafun hin jiru. Kuni gara daangaa darbuutti ergasii gara adabbiitti nama geessa. Akka fakkeenyatti moottota abbaa irree fi warroota qananii ilaali. Kanaafi, aalimoonni gariin ,â€• rakkoon nama tuquun rahmata Rabbiin irraa taâ€™eedhaâ€• jedhu.

4- Abdii fi ijjannoo- nabiyyiin (SAW) yatiima haa taâ€™uyyuu malee abdiin isaa ifa, ijjannoon isaa cimaa ture. Abbaa fi haadha hin qabu jechuun dukkana abdii kutuu keessatti hin tarre. Yatiimni wanti asirraa baratu, karaa sirriin yoo carraaqe gargaarsa Rabbitiin bakka guddaa akka gahuu abdachuu fi ijjannoo qabaachudha. Rakkoo isa muudatuuf harka kennuu fi abdii kutuu hin qabu. Dukkanni deemee ifni akka dhufu haa abdatu.

Maddoota

Siiratu Nabawiâ€“ fuula 163, Abul Hasan Nadawi,
As-Siiratu Nabawiyyatiâ€“fuula 53-54, Alii Muhammad Sallaabi, Noble Life of The Prophet [English] 1/90-92
[1] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi-1/567, Abdurahmaan Habanka

Date Created
August 21, 2019
Author
admin